

Test Booklet Code & Serial No.

प्रश्नपत्रिका कोड व क्रमांक

Paper-II
GEOGRAPHY**A****Signature and Name of Invigilator**

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(In figures as in Admit Card)

1. (Signature)

(Name)

Seat No.

(In words)

2. (Signature)

(Name)

OMR Sheet No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(To be filled by the Candidate)

JUN - 36225**Time Allowed : 2 Hours]****[Maximum Marks : 200****Number of Pages in this Booklet : 48****Number of Questions in this Booklet : 100****Instructions for the Candidates**

- Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
- This paper consists of 100 objective type questions. Each question will carry two marks. All questions of Paper II will be compulsory.
- At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
 - To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.
 - Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to missing pages/questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.
 - After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
- Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : where (B) is the correct response.

Following wrong methods should not be used as they are not recognised by scanning machine in digitized assessment. Candidate using such method will be responsible for their loss.

- Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated. Read instructions given inside carefully.
- Rough Work is to be done at the end of this booklet.
- If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
- You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
- Use only Blue/Black Ball point pen.
- Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.
- There is no negative marking for incorrect answers.

विद्यार्थ्यासाठी महत्वाच्या सूचना

- परीक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पृष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणास दिलेल्या उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
- सदर प्रश्नपत्रिकेत 100 बहुपर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास दोन गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- परीक्षा सुरू झाल्यावर विद्यार्थ्याला प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनिटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी अवश्य तपासून घ्याव्यात.
 - प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्वीकारू नये.
 - पहिल्या पृष्ठावर नमूद केल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून घ्यावी. पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटांतच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी. त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
 - वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पाहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा नंबर लिहावा.
- प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळ/निळा करावा.

उदा. : जर (B) हे योग्य उत्तर असेल तर.

खालील चुकीच्या पद्धती वापरू नये, कारण डिजिटाइज्ड (Digitized) मूल्यांकनात स्कॅनिंग मशीन त्यांना ओळखत नाही. त्या पद्धती वापरून नुकसान झाल्यास त्यास विद्यार्थीच जबाबदार असतील.

- या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत. इतर ठिकाणी लिहिलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
- प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
- जर आपण ओ.एम.आर. वर नमूद केलेल्या ठिकाणाव्यतिरिक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खूण केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमार्गांचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्याला परीक्षेस आपात्र ठरविण्यात येईल.
- परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्याने मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापि, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
- फक्त निळ्या किंवा काळ्या बॉल पेनचाच वापर करावा.
- कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.
- चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.

JUN - 36225/II—A

JUN - 36225/II—A

Geography
Paper II
भूगोल
प्रश्नपत्रिका II

Time Allowed : 120 Minutes]

[Maximum Marks : 200

Note : This paper contains **Hundred (100)** multiple choice questions. Each question carrying **Two (2)** marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत एकूण शंभर (100) बहुपर्यायी प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला दोन (2) गुण आहेत. सर्व प्रश्न सोडवा.

1. The basic goal of Davisian model of cycle of erosion was
 (A) To study erosional landforms
 (B) To understand climatic changes in the Earth's history
 (C) To study mode of development and causes of crustal movement
 (D) To provide systematic description of landforms and genetic classification of landforms
2. Arrange the landforms on the basis of their occurrences from lowest to the highest levels :
 (1) Sea-cliff
 (2) Ridges and runnels
 (3) Guyot
 (4) Abyssal plain
 (A) (4) (3) (2) (1)
 (B) (3) (4) (2) (1)
 (C) (1) (2) (3) (4)
 (D) (1) (2) (4) (3)

1. डेव्हिसच्या क्षरणचक्राचा मुख्य उद्देश हा होता.
 (A) क्षरण भूस्वरूपाचा अभ्यास करणे
 (B) पृथ्वीच्या इतिहासातील हवामान बदल समजून घेणे
 (C) भूपृष्ठीय हालचालीच्या वाढीचे प्रकार व कारणे यांचा अभ्यास
 (D) भूरूपांचे पद्धतशीर वर्णन आणि उत्पत्ती वर्गीकरण देणे
2. खालील भूआकार त्यांच्या आढळण्याच्या स्थितीवरून कमीत कमी ते सर्वाधिक उंचीनुसार लावा :
 (1) सागर कडा
 (2) कटक आणि नाळी
 (3) सागरी पठार
 (4) अगाध मैदान
 (A) (4) (3) (2) (1)
 (B) (3) (4) (2) (1)
 (C) (1) (2) (3) (4)
 (D) (1) (2) (4) (3)

3. Match the following and select the correct answer from the codes given below :

List I

- (a) Segment
- (b) Element
- (c) Convex element
- (d) Concave element

List II

- (1) A portion of slope on which the angle remains approximately same.
- (2) An element with downslope increase in angle.
- (3) A portion of slope profile on which the curvature approximately remain constant.
- (4) An element with downslope decrease in angle.

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(1)	(3)	(2)
(B)	(4)	(2)	(3)
(C)	(4)	(3)	(2)
(D)	(3)	(4)	(2)

3. खालील जोड्या लावा व संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I

- (a) खंड
- (b) घटक
- (c) बहिर्वक्र घटक
- (d) अंतर्वक्र घटक

यादी II

- (1) उताराचा असा भाग ज्यात उताराचा कोन साधारणतः सारखाच असतो.
- (2) उताराचा असा घटक ज्यात खालच्या उताराचे कोन वाढते.
- (3) उतार पार्श्व रेखेचा असा भाग ज्यात साधारणतः वक्रता सारखीच असते.
- (4) उताराचा असा घटक ज्यात खालच्या उताराचे कोन घटते.

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(1)	(3)	(2)
(B)	(4)	(2)	(3)
(C)	(4)	(3)	(2)
(D)	(3)	(4)	(2)

4. Which of the following is correct relation about the speed of the earthquake waves ? (A) $L < S < P$ (B) $S < L < P$ (C) $P < L < S$ (D) $S < P < L$ 5. Which of the following terms is not applicable to the weathering process ? (A) Regolith (B) Saprolite (C) Chelation (D) Slump 6. The most common and typical volcanic cone is (A) Composite cone (B) Caldera (C) Ash-cone (D) Lava dome	4. खालीलपैकी भूकंप लहरींच्या वेगाचे कोणते संबंध बरोबर आहे ? (A) $L < S < P$ (B) $S < L < P$ (C) $P < L < S$ (D) $S < P < L$ 5. खालीलपैकी कोणती संज्ञा ही विदारण प्रक्रियेस लागू होत नाही ? (A) मृदावरण (B) सॅप्रोलाइट (C) चीलेशन (D) बसकण 6. हा सर्वात सामान्य आणि वैशिष्ट्यपूर्ण ज्वालामुखी शंकू आहे. (A) मिश्र शंकू (B) महाकुंड (C) रक्षा-शंकू (D) लाव्हा घुमट

7. **Assertion (A) :** Large avalanches usually occur on slopes of 30° – 50° .

Reason (R) : The optimum condition for geomorphologically significant avalanche, snow accumulation are on slope of 30° – 50° .

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are correct and (R) is the correct explanation of (A)
- (B) Both (A) and (R) are correct but (R) is not the correct explanation of (A)
- (C) (A) is true but (R) is false
- (D) (A) is false but (R) is true
8. is an anticlinal fold formed due to intrusion of rocks.
- (A) Diapir
- (B) Salt plug
- (C) Dip
- (D) Salt glacier

7. **विधान (A) :** मोठे अवधाव साधारणतः 30° ते 50° उतारावर आढळतात.

कारण (R) : भूरूपशास्त्रीयदृष्ट्या महत्त्वपूर्ण अवधावासाठी, हिमसंचय 30° ते 50° च्या उतारावर अनुकूलतम परिस्थिती असते.

संकेतांक :

- (A) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे
- (B) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
- (C) (A) हे बरोबर आहे परंतु (R) हे चूक आहे
- (D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे बरोबर आहे
8. खडकाच्या अंतर्भेदनामुळे ह्या अपनतिवलीची निर्मिती होते.
- (A) वेधी वली
- (B) लवण घुमट
- (C) नति
- (D) लवण वाह

9. Which of the following statements is correct about slopes ?
- (I) Weathering controlled slopes occur where actual rate of regolith production is less than the potential rate at which it can be removed.
- (II) Transport limited slopes are those on which the rate of regolith production is greater than the capacity of transport processes to remove it.
- (A) Only Statement (I) is correct
(B) Only statement (II) is correct
(C) Both statements are correct
(D) Both statements are incorrect
10. Which of the following statements is incorrect about thermosphere ?
- (A) In the thermosphere, temperature exceeds 1000°C
(B) Swift-moving thermospheric gases result in extremely high temperatures
(C) The air of the thermosphere possess significant quantity of heat
(D) Temperature of thermosphere rises due to absorption of high-energy solar radiation by atoms of oxygen and nitrogen
9. उताराविषयीचे खालीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे ?
- (I) मृदावरण निर्मितीचा वास्तविक दर, संभाव्य दरापेक्षा कमी असतो व त्याच दराने ते काढून टाकले जाऊ शकते.
- (II) वहन मर्यादित उतारावर मृदावरण निर्मिती दर हा मृदावरण काढणाऱ्या वहन प्रक्रियेच्या मर्यादेपेक्षा जास्त आहे.
- (A) फक्त (I) विधान योग्य आहे
(B) फक्त (II) विधान योग्य आहे
(C) दोन्ही विधाने योग्य आहेत
(D) दोन्ही विधाने अयोग्य आहेत
10. खालीलपैकी कोणते विधान थर्मोस्फिअरच्या बाबतीत चुकीचे आहे ?
- (A) थर्मोस्फिअरमध्ये तापमान 1000°C पेक्षा जास्त असते
(B) थर्मोस्फिअरमध्ये अतिवेगाने हालचाल करणाऱ्या वायुमुळे अतिजास्त तापमान निर्माण होते
(C) थर्मोस्फिअरमध्ये उष्णतेचे प्रमाण लक्षणीय असते
(D) ऑक्सीजन व नायट्रोजनच्या अणुंनी जास्त ऊर्जेच्या सौरप्रारणाचे शोषण केल्यामुळे थर्मोस्फिअरच्या तापमानामध्ये वाढ होते

11. 100° centigrade temperature is equivalent to degree on Fahrenheit scale.

- (A) 212
- (B) 32
- (C) 232
- (D) 168

12. Which of the following are elements of weather ?

- (1) Temperature of the air
 - (2) Humidity of the air
 - (3) Type and amount of cloudiness
 - (4) Speed and direction of the wind.
- (A) (1), (2) and (3)
 - (B) (2), (3) and (4)
 - (C) (1), (2) and (4)
 - (D) (1), (2), (3) and (4)

11. 100° सेंटीग्रेड तापमान फॅरेनहाइट प्रमाणात डिग्रीच्या समतुल्य आहे.

- (A) 212
- (B) 32
- (C) 232
- (D) 168

12. खालीलपैकी कोणते घटक हवेचे आहेत ?

- (1) हवेचे तापमान
 - (2) हवेची आर्द्रता
 - (3) मेघाच्छादनाचे प्रमाण व प्रकार
 - (4) वाऱ्याचा वेग व दिशा
- (A) (1), (2) आणि (3)
 - (B) (2), (3) आणि (4)
 - (C) (1), (2) आणि (4)
 - (D) (1), (2), (3) आणि (4)

13. **Assertion (A) :** When the southern oscillation occurs, the pressure over the eastern and western pacific flip-flops.

Reason (R) : El Nino event causes a rise in surface pressure over western pacific and a decrease in pressure over the eastern pacific.

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are correct and (R) is the correct explanation of (A)
 - (B) Both (A) and (R) are correct but (R) is not the correct explanation of (A)
 - (C) (A) is true but (R) is false
 - (D) (A) is false but (R) is true
14. The albedo of which one among the following is the highest ?
- (A) Cumulonimbus cloud
 - (B) Cirrus cloud
 - (C) Sand
 - (D) Melting snow

13. **विधान (A) :** जेव्हा दक्षिणी आंदोलन निर्माण होते, तेव्हा पूर्व आणि पश्चिम प्रशांत महासागरावरील वायुभारामध्ये दोलन निर्माण होते.

कारण (R) : एल-निनोमुळे पश्चिम प्रशांत महासागरावर वायुभार वाढतो आणि पूर्व प्रशांत महासागरावर वायुभार कमी होतो.

संकेतांक :

- (A) (A) आणि (R) दोन्ही ही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण आहे
 - (B) (A) आणि (R) दोन्ही ही बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण नाही
 - (C) (A) बरोबर आहे परंतु (R) हे चूक आहे
 - (D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे बरोबर आहे
14. खालीलपैकी कोणत्या एकाची परावर्तकता सर्वात जास्त आहे ?
- (A) पुंजवर्षा मेघ
 - (B) तंतुमेघ
 - (C) वाळू
 - (D) वितळणारा बर्फ

15. Maximum heat is transported in Earth's atmosphere and oceans through (A) Conduction (B) Convection (C) Radiation (D) Advection 16. Which climatic type has no monthly mean temperatures above the freezing point of water ? (A) ET (B) DFD (C) DFC (D) EF 17. Which of the following atmospheric condition prevails when environmental lapse rate is less than the wet adiabatic lapse rate ? (A) Absolute stability (B) Absolute instability (C) Conditional stability (D) Conditional instability	15. पृथ्वीच्या वातावरण आणि सागरामधून जास्तीत जास्त उष्णतेचे संक्रमण द्वारे होते. (A) वहन (B) आरोह (C) उत्सर्जन (D) अभिक्रमण 16. कोणत्या हवामान प्रकारात मासिक सरासरी तापमान पाण्याच्या गोठणबिंदूच्या वर नसते ? (A) ET (B) DFD (C) DFC (D) EF 17. पर्यावरणीय लोपदर हा आर्द्र तापअंसक्रमी लोप दरापेक्षा कमी असतो तेव्हा कोणती वातावरणीय स्थिती प्रचलित असते ? (A) निरपेक्ष स्थिरता (B) निरपेक्ष अस्थिरता (C) सशर्त स्थिरता (D) सशर्त अस्थिरता

18. **Assertion (A) :** Variations in air temperature are much greater over land than over water bodies.

Reason (R) : Land heats more slowly and cools more slowly than water bodies.

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
- (B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
- (C) (A) is true but (R) is false
- (D) (A) is false but (R) is true

19. **Assertion (A) :** The age of fossil fuels is limited.

Reason (R) : Fossils were made only in carboniferous period.

Which one of the following is *correct* ?

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
- (B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
- (C) (A) is true but (R) is false
- (D) (A) is false but (R) is true

18. **विधान (A) :** जमिनीवर हवेच्या तापमानातील तफावत ही पाण्यावरील तापमानापेक्षा जास्त असते.

कारण (R) : पाण्यापेक्षा जमीन अधिक हळूहळू गरम होते आणि अधिक हळू थंड होते.

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण होय
- (B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
- (C) (A) अचूक आहे परंतु (R) हे चूक आहे
- (D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे अचूक आहे

19. **विधान (A) :** जीवाश्म इंधनाचे वय मर्यादित असते.

कारण (R) : जीवाश्म हे फक्त कार्बोनिफेरस कालखंडात तयार झाले होते.

खालीलपैकी कोणते **बरोबर** आहे ?

संकेतांक :

- (A) (A) आणि (R) दोन्हीही बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण आहे
- (B) (A) आणि (R) दोन्हीही बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण नाही
- (C) (A) बरोबर आहे परंतु (R) हे चूक आहे
- (D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे बरोबर आहे

20. Which of the following is a correct option about the surface ocean currents ?

- (1) Pacific Ocean : Irminger current
- (2) Indian Ocean : Leeuwin current
- (3) Pacific Ocean : Tsushima current
- (4) Atlantic Ocean : Antilles current

- (A) (1), (2) and (4)
- (B) (1), (2) and (3)
- (C) (1), (2), (3) and (4)
- (D) (2), (3) and (4)

21. As per IPCC AR6 synthesis Report, global mean sea level increased by between 1901 and 2018.

- (A) 0.10 m
- (B) 0.20 m
- (C) 0.30 m
- (D) 0.40 m

20. खालीलपैकी कोणता पर्याय समुद्र पृष्ठावरील प्रवाहाबद्दल खरा आहे ?

- (1) प्रशांत महासागर : इरमिन्जर प्रवाह
- (2) हिंदी महासागर : लियुविन प्रवाह
- (3) प्रशांत महासागर : त्सुशिमा प्रवाह
- (4) अटलांटिक महासागर : अन्टीलिस प्रवाह

- (A) (1), (2) आणि (4)
- (B) (1), (2) आणि (3)
- (C) (1), (2), (3) आणि (4)
- (D) (2), (3) आणि (4)

21. आय.पी.सी.सी. ए.आर.6 संश्लेषण अहवालानुसार, 1901 आणि 2018 दरम्यान जागतिक सरासरी समुद्रपातळी इतकी वाढली.

- (A) 0.10 मी.
- (B) 0.20 मी.
- (C) 0.30 मी.
- (D) 0.40 मी.

22. is the most abundant component of seawater, which has maximum residence time.

- (A) Lithium
- (B) Sodium
- (C) Chloride
- (D) Aluminum

23. List of Sea water layers (List-I) and the density (List-II) are given below. Match the List-I and List-II and select the correct answer from the codes given below :

List I

- (a) Photic layer
- (b) Pycnocline layer
- (c) Deep/bottom layer

List II

- (i) Sharp density gradient
- (ii) Highest density
- (iii) Lowest density.

Codes :

	(a)	(b)	(c)
(A)	(i)	(iii)	(ii)
(B)	(ii)	(i)	(iii)
(C)	(iii)	(i)	(ii)
(D)	(i)	(ii)	(iii)

22. हा समुद्राच्या पाण्यात सर्वात मुबलक असलेला घटक आहे कि ज्याचा रेसीडन्स टाइम सर्वात जास्त आहे.

- (A) लिथियम
- (B) सोडियम
- (C) क्लोराईड
- (D) अॅल्युमिनियम

23. समुद्रातील पाण्याच्या थरांची यादी (यादी I) व त्याची घनता (यादी II) दिलेली आहे. यादी I व यादी II जुळवा आणि खाली दिलेल्या संकेतांकामधून अचूक पर्याय निवडून उत्तर द्या.

यादी I

- (a) फोटिक थर
- (b) पायक्नोक्लाइन थर
- (c) खोल/समुद्रतळ थर

यादी II

- (i) तीव्र घनता उतार
- (ii) सर्वात जास्त घनता
- (iii) सर्वात कमी घनता

संकेतांक :

	(a)	(b)	(c)
(A)	(i)	(iii)	(ii)
(B)	(ii)	(i)	(iii)
(C)	(iii)	(i)	(ii)
(D)	(i)	(ii)	(iii)

24. Which of the following Biome influenced by dry summer and wet winter ?

- (A) Mediterranean Biome
- (B) Savanna Biome
- (C) Boreal Forest Biome
- (D) Temperate Grassland Biome

25. **Assertion (A) :** According to IPCC 6th assessment report, if the temperature rise passes 1.5°C , entire ecosystem in polar, coastal and mountain region will be forever lost.

Reason (R) : The consistent emission of greenhouse gases leads to increase in the intensity of greenhouse effect.

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is associated with justification of (A)
- (B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
- (C) (A) is false but (R) is true
- (D) (A) is true but (R) is false

24. खालीलपैकी कोणता बायोम कोरडा उन्हाळा आणि आर्द्र हिवाळ्यामुळे प्रभावित होतो ?

- (A) भूमध्य सागरीय बायोम
- (B) सव्हाना बायोम
- (C) बोरिअल जंगले बायोम
- (D) समशीतोष्ण गवताळ बायोम

25. **विधान (A) :** (IPCC) आय.पी.सी.सी.च्या 6व्या मूल्यांकन अहवालानुसार जर तापमान 1.5° सेंटीग्रेटच्या पुढे गेले तर ध्रुवीय, किनारपट्टी आणि पर्वतीय प्रदेशातील संपूर्ण परिसंस्था कायमची नष्ट होईल.

कारण (R) : हरितगृह वायूंचे सातत्याने होणाऱ्या उत्सर्जन हे हरितगृह प्रभावाची तीव्रता वाढवते.

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) व (R) हे बरोबर आहेत आणि (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण आहे
- (B) दोन्ही (A) व (R) हे बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
- (C) (A) हे चूक परंतु (R) हे बरोबर आहे
- (D) (A) हे बरोबर परंतु (R) हे चूक आहे

26. Identify incorrect option from the following about IPCC :
- (A) It is UN body for assessing science of climate change
- (B) It was set up by WMO and UNEP in 1988
- (C) IPCC means 'Intergovernmental parties on climate change
- (D) According to 6th Assessment report of the IPCC more finance is needed to scale solution on adaption to climate change
27. Match the List-I and List-II and select the correct answer from the codes given below :

List I**(Plant Community)**

- (a) Largest trees
- (b) Shrub layers
- (c) Herb layer
- (d) Moss layer

List II**(Layers)**

- (1) Fourth layer
- (2) Third layer
- (3) Second layer
- (4) Dominant layer

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(4)	(3)	(1)
(B) (4)	(1)	(2)	(3)
(C) (4)	(3)	(2)	(1)
(D) (3)	(2)	(4)	(1)

26. आय.पी.सी.सी. संबंधित खालीलपैकी अयोग्य पर्याय ओळखा :
- (A) हवामान बदलाच्या विज्ञानाचे मूल्यांकन करण्यासाठी ही संयुक्त राष्ट्रांची संस्था आहे
- (B) हे 1988 मध्ये WMO आणि UNEP द्वारे स्थापित केले गेले
- (C) आय.पी.सी.सी. म्हणजे हवामान बदलांसंबंधी आंतरशासकीय पक्ष
- (D) आय.पी.सी.सी. च्या 6 व्या परीक्षण अहवालानुसार हवामान बदल अनुकूलनाच्या उपायांसाठी अधिक अर्थसाहाय्याची गरज आहे
27. यादी I यादी II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I**(वनस्पती समुदाय)**

- (a) सर्वात मोठी झाडे
- (b) झुडूपाचा थर
- (c) औषधी वनस्पतीचा थर
- (d) शैवाल थर

यादी II**(थर)**

- (1) चौथा थर
- (2) तिसरा थर
- (3) दुसरा थर
- (4) प्रबळ थर

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(4)	(3)	(1)
(B) (4)	(1)	(2)	(3)
(C) (4)	(3)	(2)	(1)
(D) (3)	(2)	(4)	(1)

28. Lightning plays important role in
..... cycle.

- (A) Oxygen
- (B) Nitrogen
- (C) Carbon
- (D) Phosphorous

29. Arrange in ascending order of
different levels of organisation in
ecology of the Earth.

- (A) Population–Community–
Ecosystem–Biome
- (B) Community–Population–
Ecosystem–Biome
- (C) Biome–Ecosystem–Population–
Community
- (D) Population–Community–Biome
–Ecosystem

28. या चक्रात 'बीजा' महत्त्वपूर्ण
भूमिका बजावतात.

- (A) प्राणवायू
- (B) नत्रवायू
- (C) कार्बन
- (D) फॉस्फोरस

29. पृथ्वीच्या पारिस्थितीकीतील विविध समुदाय
गटांच्या स्तरांची चढत्या क्रमाने मांडणी करा.

- (A) लोकसंख्या–समुदाय–परिसंस्था–
बायोम
- (B) समुदाय–लोकसंख्या–परिसंस्था–
बायोम
- (C) बायोम–परिसंस्था–लोकसंख्या–समुदाय
- (D) लोकसंख्या–समुदाय–बायोम–परिसंस्था

30. Which of the following statements is correct about Kyoto Protocol ?

- (a) Kyoto Protocol was adopted in December 1995 and came into force on February 2007.
- (b) Limit and reduce greenhouse gases emission in accordance with agreed individual targets.
- (c) It is based on principle of common but differentiated responsibility and respective capabilities.

Find out correct option :

- (A) (a) only
- (B) (a) and (b) only
- (C) (b) and (c) only
- (D) (a), (b) and (c)

30. क्योटो प्रोटोकॉल संदर्भात खालील अचूक विधान कोणते आहे ?

- (a) क्योटो प्रोटोकॉल डिसेंबर 1995 मध्ये स्वीकारला परंतु फेब्रुवारी 2007 मध्ये अंमलात आला.
- (b) मान्य केलेल्या वैयक्तिक लक्ष्यानुसार हरितगृह वायूंचे उत्सर्जन मर्यादित आणि कमी करा.
- (c) हे सामान्य तत्त्वे परंतु भिन्न जबाबदारी आणि संबंधित क्षमतांच्या तत्त्वावर आधारित आहे.

योग्य पर्याय शोधा :

- (A) फक्त (a)
- (B) फक्त (a) व (b)
- (C) फक्त (b) व (c)
- (D) (a), (b) व (c)

31. The main contributors of acid rain are : (A) Oxides of sulphur and Carbon oxides (B) Oxides of Nitrogen and Oxides of Sulphur (C) Carbon dioxide and Carbon monoxide (D) Oxides of Nitrogen and Carbon oxides 32. The concept of carbon trading initiated during the International treaty. (A) Kyoto Protocol (B) Brundtland Commission (C) Paris Agreement (D) Agenda 21 33. The technology which meets the sustainable development needs is often referred as (A) Advanced technology (B) Appropriate technology (C) Sustainable technology (D) Adaptive technology	31. आम्लपर्जन्यामध्ये योगदान देणारे प्रमुख घटक हे आहे : (A) सल्फर आणि कार्बन ऑक्साईडची संयुगे (B) सल्फर ऑक्साइड आणि नायट्रोजन ऑक्साइडची संयुगे (C) कार्बन डाय-ऑक्साईड आणि कार्बन मोनोक्साइडची संयुगे (D) नायट्रोजन ऑक्साइडची आणि कार्बन ऑक्साइडची संयुगे 32. कार्बन ट्रेडिंगची संकल्पना हे आंतर-राष्ट्रीय समझौत्या दरम्यान सुरू झाली. (A) क्योटो करार मसुदा (B) ब्रन्डलँड आयोग (C) पॅरिस करार (D) अर्जेन्डा 21 33. शाश्वत विकासाच्या गरजा पूर्ण करण्यास जे तंत्रज्ञान पूरक ठरते त्यास असे संबोधले जाते. (A) प्रगत तंत्रज्ञान (B) सुयोग्य तंत्रज्ञान (C) शाश्वत तंत्रज्ञान (D) समायोजित तंत्रज्ञान

34. Match List-I with List-II and select the correct option from the codes given below :

List I

(Urban Phenomena)

- (a) Umland
- (b) Conurbation
- (c) Rurban fringe
- (d) Suburban

List II

(Characteristics)

- (1) A city area as a circumferential belt of mixed rural urban landuse and manifests strong interaction.
- (2) Surrounding of urban centre which is economically, socially and culturally linked with city.
- (3) Settlements develop with expansion but have separate administrative identities.
- (4) Polynuclear physical continuity but singular administrative and functional characteristics.

Codes :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(3)	(4)	(1)	(2)
(B)	(2)	(4)	(1)	(3)
(C)	(4)	(1)	(3)	(2)
(D)	(2)	(1)	(4)	(3)

34. यादी-I व यादी-II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I

(नागरी घटना)

- (a) उमलेंड
- (b) नगरसमूह
- (c) ग्रामीण-नागरी संक्रमण
- (d) उपनगर

यादी II

(गुणधर्म)

- (1) मिश्र ग्रामीण नागरी जमिनीच्या वापराचा परिधीय पट्टा म्हणून शहर क्षेत्राचा विचार होऊन अंतरिक संबंध मजबूतीने प्रकट होतात.
- (2) नागरी केंद्राचा परिसर जो आर्थिकदृष्ट्या, सामाजिकदृष्ट्या, सांस्कृतिकदृष्ट्या शहराशी जोडलेला आहे.
- (3) वसाहती विस्तारासह विकसित होणारा परंतु त्यांची वेगळी प्रशासकीय ओळख असते.
- (4) बहुकेंद्रकी भौगोलिक सातत्य परंतु एकल प्रशासकीय व कार्यात्मक वैशिष्ट्य असणारा प्रदेश.

संकेतांक :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(3)	(4)	(1)	(2)
(B)	(2)	(4)	(1)	(3)
(C)	(4)	(1)	(3)	(2)
(D)	(2)	(1)	(4)	(3)

35. Match the following List-I with List-II and select the correct answer from the codes given below :

List I

(Transition)

- (a) High stationary stage
- (b) Early expanding stage
- (c) Late expanding stage
- (d) Low stationary stage

List II

(Descriptions)

- (i) High birth rate but declining death rate.
- (ii) Low birth and death rates.
- (iii) Declining birth rate but rapidly declining death rate
- (iv) High birth and death rates.

Codes :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(B)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(C)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(D)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

35. यादी-I व यादी-II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I

(संक्रमणावस्था)

- (a) उच्च स्थिर अवस्था
- (b) प्राथमिक विस्तार अवस्था
- (c) उत्तर विस्तार अवस्था
- (d) कमी स्थिर अवस्था

यादी II

(वर्णन)

- (i) उच्च जन्मदर परंतु मृत्युदर कमी होत आहे
- (ii) कमी जन्मदर व मृत्युदर
- (iii) जन्मदर कमी होत आहे परंतु मृत्युदर वेगाने कमी होत आहे
- (iv) उच्च जन्मदर आणि मृत्युदर

संकेतांक :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(B)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(C)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(D)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

36. Match List-I with List-II and select the *correct* option from the codes given below :

List I

(Settlement type)

- (a) Linear
- (b) Dispersed
- (c) Nucleated compact
- (d) Star shaped

List II

(Description)

- (1) Settlements arranged along a transportation route.
- (2) Scattered with low density.
- (3) Radiating outward from a central point.
- (4) Compact and closely built with a clear centre.

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (1)	(3)	(2)	(4)
(B) (2)	(1)	(4)	(3)
(C) (1)	(2)	(4)	(3)
(D) (2)	(4)	(3)	(1)

36. यादी-I आणि यादी-II मधील जोड्या जुळवा आणि खालील दिलेल्या संकेतांकातून अचूक पर्याय निवडा :

यादी I

(वस्त्याचे प्रकार)

- (a) रेषीय
- (b) विखुरित
- (c) केंद्रित सघन
- (d) ताराकृती

यादी II

(वर्णन)

- (1) वाहतूक मार्गावर असलेली वस्ती
- (2) कमी घनतेसह विखुरलेली वस्ती
- (3) मध्य बिंदूपासून बाहेरील बाजूस पसरलेली वस्ती
- (4) सघन व मध्य केंद्राजवळ बांधलेली वस्ती.

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (1)	(3)	(2)	(4)
(B) (2)	(1)	(4)	(3)
(C) (1)	(2)	(4)	(3)
(D) (2)	(4)	(3)	(1)

37. **Assertion (A) :** Population policies in developed countries primarily focus on increasing birth rates.

Reason (R) : Developed countries face challenges due to low or stationary birth rate.

Which of the following is *correct* ?

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are correct and (R) is the correct explanation of (A)
 - (B) Both (A) and (R) are correct but (R) is not the correct explanation of (A)
 - (C) (A) is true but (R) is false
 - (D) (A) is false but (R) is true
38. Which is not the measure of internal migration ?
- (A) Natural growth rate method
 - (B) Residual method
 - (C) Survival rate method
 - (D) Net migration rate
39. Which among the following state has higher density of rural settlement in India ?
- (A) Bihar
 - (B) Uttar Pradesh
 - (C) Meghalaya
 - (D) Odisha

37. **विधान (A) :** विकसित देशांमधील लोकसंख्या धोरणे हे प्रामुख्याने जन्मदर वाढविण्यावर लक्ष केंद्रित करतात.

कारण (R) : कमी किंवा स्थिर जन्मदरामुळे विकसित देशांना आव्हानांचा सामना करावा लागतो.

खालीलपैकी कोणते **बरोबर** आहे ?

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे
 - (B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
 - (C) (A) अचूक आहे परंतु (R) हे चूक आहे
 - (D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे अचूक आहे
38. खालीलपैकी कोणते अंतर्गत स्थलांतराचे मोजपाप नाही ?
- (A) नैसर्गिक वाढ दर पद्धत
 - (B) अवशिष्ट पद्धत
 - (C) उत्तरजीवित्व दर पद्धत
 - (D) निव्वळ स्थलांतर दर
39. भारतातील खालीलपैकी कोणत्या राज्यात ग्रामीण वस्त्याची घनता अधिक आहे ?
- (A) बिहार
 - (B) उत्तरप्रदेश
 - (C) मेघालय
 - (D) ओडिशा

40. Which is not part of National Population policy of India 2000 ?
(A) Reduce IMR to below 30 per 1000 births
(B) Reduce maternal mortality ratio to below 100 per 1,00,000 live birth
(C) Achieve 80 percent institutional delivery
(D) Cover 80 percent school going children for nutritional supplementation
41. When was the first National Sample survey carried out by the Registrar General of India, in India ?
(A) 1953 – 54
(B) 1950 – 51
(C) 1952 – 53
(D) 1951 – 52
42. Select the correct option for the statement given below :
Situation in Geography :
(A) Indicates the geographical address expressed in latitude and longitude
(B) Concerns physical and cultural conditions over a much wider area
(C) Reflects the place where an object or settlement is situated
(D) Is concerned with the relationship between dwelling and its surrounding settlements
40. भारताच्या राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 चा कोणता भाग नाही ?
(A) IMR प्रति 1000 जन्मांमागे 30 पेक्षा कमी करणे
(B) माता मुत्यूचे प्रमाण प्रति 1,00,000 जीवित जन्मांमागे 100 पेक्षा कमी करणे
(C) 80 टक्के संस्थात्मक प्रसूती साध्य करणे
(D) 80 टक्के शालेय मुलांना पोषणपूरक आहार देणे
41. भारतातील रजिस्ट्रार जनरल ऑफ इंडियाने पहिले राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण केव्हा केले ?
(A) 1953 – 54
(B) 1950 – 51
(C) 1952 – 53
(D) 1951 – 52
42. खालील विधानास सुसंगत अचूक पर्याय निवडा :
भूगोलातील 'स्थिती' ही
(A) भौगोलिक माहिती पत्ता हे अक्षवृत्त व रेखावृत्ताच्या द्वारे दर्शविली जाते
(B) अधिक वृहद क्षेत्रातील प्राकृतिक व सांस्कृतिक स्थितीशी संबंधित असते
(C) जेथे वस्तू किंवा वस्ती आढळते त्याचे स्थान परावर्तित करते
(D) रहिवास व त्या भोवतालच्या वस्त्याच्या संबंधाशी निगडित असतो

43. Which model of migration suggests that the distance and size of populations determine the volume and direction of migration flows between places ? (A) Push-pull model (B) Lee's migration model (C) Gravity model (D) Zelinsky's migration model 44. What is the primary aim of measuring agricultural productivity ? (A) Economic disparities (B) Cultural preservation (C) Rational land use planning (D) Urbanization 45. The All India Soil and Land use Survey Organization (1970) has identified land use capability classes in India. (A) Eight (B) Nine (C) Ten (D) Five	43. अंतर व लोकसंख्या आकार, स्थलांतरण स्थानादरम्यान प्रमाण व दिशा निर्धारित करते. हे कोणत्या स्थलांतर प्रारूपामध्ये सूचित केले आहे ? (A) ढकल-ओढ प्रारूप (B) लीचे स्थलांतर प्रारूप (C) गुरुत्व प्रारूप (D) झेलन्स्की यांचे स्थलांतर संक्रमण प्रारूप 44. कृषी उत्पादकता मोजण्याचे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे ? (A) आर्थिक विषमता (B) सांस्कृतिक संवर्धन (C) जमीन वापराचे तर्कशुद्ध नियोजन (D) शहरीकरण 45. अखिल भारतीय मृदा आणि भूमी उपयोजन सर्वेक्षण संस्था (1970) ने भारतातील भूमी उपयोजन क्षमता गट ओळखले आहेत. (A) आठ (B) नऊ (C) दहा (D) पाच

46. Match the List-I (Types of industries on the basis of source of raw material) with List-II (Industries) and select the *correct* answer from the given codes :

List I

- (a) Agro-based industries
- (b) Mineral based industries
- (c) Pastoral based industries
- (d) Forest based industries

List II

- (1) Cement industries
- (2) Dairy
- (3) Cotton textile
- (4) Paper-cardboard.

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (4)	(1)	(2)	(3)
(C) (3)	(1)	(2)	(4)
(D) (1)	(2)	(3)	(4)

47. Allen Pred published his theory entitled “.....”, in 1967, in which he devised a behavioural matrix to illustrate an analysis of industrial decisions.
- (A) Geography of Human Behaviour
 - (B) Human Geography and Behaviour
 - (C) Behaviour and Location
 - (D) Location and Behaviour

46. यादी-I (कच्च्या मालाच्या स्रोताच्या आधारे उद्योगांचे प्रकार) आणि यादी-II (उद्योग) दिलेली असून, यादी-I व यादी-II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I

(कच्च्या मालाच्या स्रोताच्या आधारे उद्योगांचे प्रकार)

- (a) कृषी आधारित उद्योग
- (b) खनिज आधारित उद्योग
- (c) पशुचारण आधारित उद्योग
- (d) वन आधारित उद्योग

यादी II

(उद्योग)

- (1) सिमेंट उद्योग
- (2) दुग्धोत्पादन
- (3) सुती कापड/वस्त्र
- (4) कागद-पुठठा

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (4)	(1)	(2)	(3)
(C) (3)	(1)	(2)	(4)
(D) (1)	(2)	(3)	(4)

47. ऍलन प्रेड यांनी 1967 मध्ये या नावाने आपला सिद्धांत प्रकाशित केला, ज्यामध्ये त्यांनी औद्योगिक निर्णयांचे विश्लेषण स्पष्ट करण्यासाठी वर्तणूक मूस तयार केले.
- (A) मानवी वर्तनाचा भूगोल
 - (B) मानवी भूगोल व वर्तन
 - (C) वर्तन आणि स्थान
 - (D) स्थान आणि वर्तन

48. Match List-I (Major Manufacturing Region) with List-II (Industrial Concentrations/Belts/Districts) and select the *correct* answer from the codes given below :

List I

(Major Manufacturing Regions)

- (a) Eastern Asia
- (b) Eastern Europe
- (c) Western and Central Europe
- (d) Eastern Anglo-America

List II

(Industrial Concentrations/Belts/Districts)

- (1) Moscow-Ivanovo-Gorky-Tula region
- (2) Kwanto region
- (3) The north-eastern part of the United States and adjacent section
- (4) Lancashire region

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (3)	(2)	(1)	(4)
(C) (1)	(3)	(4)	(2)
(D) (4)	(1)	(3)	(2)

48. यादी-I (प्रमुख उत्पादक प्रदेश) व यादी-II (औद्योगिक केंद्रीकरण/पट्टा/जिल्हा) या घटकांच्या योग्य जोड्या लावा व खालील दिलेल्या संकेतांकातून अचूक संकेत निवडा :

यादी I

(प्रमुख उत्पादक प्रदेश)

- (a) पूर्व आशिया
- (b) पूर्व युरोप
- (c) पश्चिम व मध्य युरोप
- (d) पूर्वीय आंग्ल-अमेरिका

यादी II

(औद्योगिक केंद्रीकरण/पट्टा/जिल्हा)

- (1) मॉस्को-इवानोवो-गॉर्की-तुला प्रदेश
- (2) क्वानटो प्रदेश
- (3) ईशान्य संयुक्त संस्थाने आणि आसपासचा भाग
- (4) लँकेशायर प्रदेश

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (3)	(2)	(1)	(4)
(C) (1)	(3)	(4)	(2)
(D) (4)	(1)	(3)	(2)

49. Select the correct chronological order of the establishment of the Global Economic Blocks :

- (A) NAFTA→EU→ASEAN
- (B) EU→NAFTA→ASEAN
- (C) EU→ASEAN→NAFTA
- (D) ASEAN→EU→NAFTA

50. The dependency theory of underdevelopment posits that underdeveloped regions are exploited by

- (A) Peripheral regions
- (B) Global Economic Blocks
- (C) Core regions
- (D) Functional regions

51. Regional disparities in economic development may result from

- (A) Balanced growth strategies
- (B) Strict physical boundaries
- (C) Homogeneous cultural practices
- (D) Core-periphery relationship

49. जागतिक आर्थिक गटांची त्यांच्या स्थापनेच्या क्रमाने मांडणी करा :

- (A) NAFTA→EU→ASEAN
- (B) EU→NAFTA→ASEAN
- (C) EU→ASEAN→NAFTA
- (D) ASEAN→EU→NAFTA

50. अविकासाच्या अवलंबनाच्या सिद्धांतानुसार अविकसित प्रदेशांचे शोषण मार्फत केले जाते.

- (A) परिधीय प्रदेश
- (B) जागतिक आर्थिक गट
- (C) केंद्रीय प्रदेश
- (D) कार्यात्मक प्रदेश

51. आर्थिक विकासातील प्रादेशिक विषमता खालील कारणांमुळे होऊ शकते :

- (A) संतुलित विकास धोरणे
- (B) कठोर/काटेकोर भौतिक सीमा
- (C) एकसंध सांस्कृतिक पद्धती
- (D) केंद्र-परिधीय संबंध

52. Match the List I (Agricultural Productivity Components) with List-II (Influence), and select the *correct* answer from the codes given below :

List I

(Agricultural Productivity Components)

- (a) Natural factors
- (b) Human interventions
- (c) Market forces

List II

(Influence)

- (1) Price fluctuations
- (2) Weather variations
- (3) Irrigation and technology adoption.

Codes :

- (a) (b) (c)
- (A) (2) (3) (1)
- (B) (3) (2) (1)
- (C) (1) (2) (3)
- (D) None of the above

52. यादी-I मध्ये (कृषी उत्पादकता घटक) आणि यादी-II मध्ये त्याचा (प्रभाव) दिला आहे यादी-I आणि यादी-II मधील जोड्या जुळवा आणि खालील दिलेल्या संकेतांकातून योग्य उत्तर निवडा :

यादी I

(कृषी उत्पादकता घटक)

- (a) नैसर्गिक घटक
- (b) मानवी हस्तक्षेप
- (c) बाजार शक्ती

यादी II

(प्रभाव)

- (1) किंमतीत चढउतार
- (2) हवामानातील फरक
- (3) सिंचन आणि तंत्रज्ञानाचा अवलंब.

संकेतांक :

- (a) (b) (c)
- (A) (2) (3) (1)
- (B) (3) (2) (1)
- (C) (1) (2) (3)
- (D) वरीलपैकी कोणतेही नाही

53. According to the Francis Perroux the concept of 'Growth Pole' refers to

- (A) The growth of the urban centres are spread from the CBD zone
- (B) Growth is not ubiquition, rather it occurs at poles, centres and points with variable intensities
- (C) Growth is only associated with management and monitoring
- (D) Growth of any economical hub is related to the decision-making by central authority

54. Which transport costs represent the cost of equipment involved such as terminal facilities, ships or railway track, repair shops and offices ?

- (A) Line-haul costs
- (B) Overhead costs
- (C) Commodity costs
- (D) Transfer costs

53. फ्रांसिस पेरॉक्सच्या मते “ग्रोथ पोल” ही संकल्पना खालीलपैकी यासाठी दिली आहे :

- (A) नागरी केंद्राची वाढ सी.बी.डी. विभागापासून पसरते
- (B) वाढ ही सर्वव्यापी नाही, तर ती ध्रुवांवर, केंद्रावर आणि परिवर्तनीय तीव्रतेच्या बिंदूवर होते
- (C) वाढ केवळ व्यवस्थापन आणि देखरेख यांच्याशी संबंधित आहे
- (D) कोणत्याही आर्थिक केंद्राची वाढ केंद्रीय प्राधिकरणाच्या निर्णयाशी संबंधित असते

54. टर्मिनल सुविधा, जहाजे किंवा रेल्वे ट्रॅक, दुरुस्ती दुकाने आणि कार्यालये यासारख्या उपकरणांचा वाहतूक खर्च कोणती किंमत दर्शवितो ?

- (A) यार्ड-रेखा खर्च
- (B) वरखर्च
- (C) वस्तू खर्च
- (D) हस्तांतरण खर्च

55. Which approach in agriculture geography studies commodity as a 'unified whole' ?
- (A) Regional Approach
(B) Commodity Approach
(C) Deterministic Approach
(D) Transdisciplinary Approach
56. Farmers who combine the running of a smallholding with a full-time job in a nearby urban centres are called as
- (A) '5'-o' clock farmers
(B) Tenant farmers
(C) Freetime farmers
(D) Full time farmers
57. State of equilibrium between the population and the resources is called as
- (A) Over-population
(B) Under-population
(C) Optimum population
(D) Optional population
55. कृषी भूगोलातील कोणती अभ्यासपद्धती ही वस्तूचा 'संपूर्ण एकरूप' म्हणून अभ्यास करते ?
- (A) प्रादेशिक दृष्टिकोन/विचारधारा
(B) वस्तू दृष्टिकोन/विचारधारा
(C) निश्चयतावादी दृष्टिकोन/विचारधारा
(D) अनुशासनात्मक दृष्टिकोन/विचारधारा
56. शेतकरी जे नागरी केंद्राच्या समीप असलेल्या लहान आकाराच्या शेतजमिनीमध्ये पूर्ण वेळ नोकरी सांभाळून शेती काम करतात त्यांना असे म्हटले जाते.
- (A) प्रातः कृषक
(B) भाडेतत्त्वी कृषक
(C) मोकळावेळ शेतकरी
(D) पूर्णवेळ शेतकरी
57. लोकसंख्या आणि संसाधने यांच्यातील समतोल स्थितीला असे म्हणतात.
- (A) अत्यधिक लोकसंख्या
(B) उणी लोकसंख्या
(C) पर्याप्त लोकसंख्या
(D) वैकल्पिक लोकसंख्या

58. **Assertion (A) :** Countries based on dissimilar religions formations would eventually confront each other in situations of war in a attempt to subjugate each other.

Reason (R) : Theocratic countries generally get involved in crusades.

Which one of the following is *correct* ?

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
 - (B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
 - (C) (A) is true but (R) is false
 - (D) (A) is false but (R) is true
59. The ancient hunters and food-gathers organised themselves in groups based on what principle ?
- (A) Economic
 - (B) Political
 - (C) Extended kinship
 - (D) Natural production

58. **विधान (A) :** भिन्न धार्मिक रचनेवर आधारित देश अखेरीस युद्धाच्या परिस्थितीत एकमेकांना वश करण्याच्या प्रयत्नात एकमेकांना भिडतील.

कारण (R) : ईश्वरशासित देश सामान्यतः धर्मयुद्धात सामील होतात.

खालीलपैकी कोणते **बरोबर** आहे ?

संकेतांक :

- (A) (A) आणि (R) दोन्ही ही बरोबर आहे आणि (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण आहे
 - (B) (A) आणि (R) दोन्हीही बरोबर आहे परंतु (R) हे (A) चे अचूक विश्लेषण नाही
 - (C) (A) बरोबर आहे परंतु (R) हे चूक आहे
 - (D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे बरोबर आहे
59. प्राचीन काळातील शिकार व अन्न गोळा करणारे समूहांचे संघटन कोणत्या तत्वावर आधारित होत असे ?
- (A) आर्थिक
 - (B) राजकीय
 - (C) विस्तारित नातेसंबंध
 - (D) नैसर्गिक उत्पादन

60. C.O. Sauer, one of the leading geographer associated with which of the following school ?
 (A) Chicago school
 (B) Berkeley school
 (C) Montana school
 (D) Los Angeles school
61. Of the four language families in India, which one is the most diverse in terms of number of languages ?
 (A) Tibeto-Burman
 (B) Austro-Asiatic
 (C) Dravidia
 (D) Indo-Aryan
62. is the study of causes and effects of the interaction between a group (society) and its environment.
 (A) Autoecology
 (B) Cultural Ecology
 (C) Cultural Matrix
 (D) Behavioural Area
63. Drawing constituency boundaries in such a way as to maximize the electoral impact of support for one party of the cost of its rival is called as
 (A) Malapportionment
 (B) Gerrymandering
 (C) Booth capturing
 (D) Force voting
60. सी.ओ. सॉअर खालीलपैकी कोणत्या विचारप्रणालीशी संबंधित अग्रगण्य भूगोल शास्त्रज्ञ आहे ?
 (A) शिकागो विचारप्रणाली
 (B) बर्कले विचारप्रणाली
 (C) मॉन्टाना विचारप्रणाली
 (D) लॉस एंजल्स विचारप्रणाली
61. भारतातील चार भाषापैकी कोणती भाषा संख्येच्या बाबतीत सर्वात वैविध्यपूर्ण आहे ?
 (A) तिबेटो-बर्मन
 (B) ऑस्ट्रो-आशियाटीक
 (C) द्रविडीया
 (D) इंडो-आर्यन
62. हा समूह (समाज) आणि त्याचे वातावरण यांच्यातील परस्परसंवादाची कारणे आणि परिणामांचा अभ्यास आहे.
 (A) स्वयंपारिस्थितिकी
 (B) सांस्कृतिक पारिस्थितिकी
 (C) सांस्कृतिक मूस
 (D) वर्तणूक क्षेत्र
63. एखाद्या पक्षाला त्याच्या प्रतिस्पर्ध्यांच्या हानी पोहोचवण्यासाठी समर्थनाचा निवडणूक परिणाम जास्तीत जास्त करण्यासाठी अशाप्रकारे मतदारसंघाच्या सीमा आखणे याला असे म्हणतात.
 (A) मालअर्पाशनमेंट
 (B) गॅरीमॅनडरिंग
 (C) बूथ कॅप्चरिंग
 (D) सक्तीने मतदान करणे

64. Which type of the boundaries are predominant in most of the states of U.S.A. and countries of Northern Africa ? (A) Subsequent boundaries (B) Geometric boundaries (C) Antecedant boundaries (D) Anthropogenic boundaries 65. Who used Darwin's theory of evolution to study the state as an organism ? (A) Blache (B) Hettner (C) Mackinder (D) Ratzel 66. Truce-line boundaries belong to which type of boundaries ? (A) Antecedent boundaries (B) Subsequent boundaries (C) Superimposed boundaries (D) Relict boundaries	64. संयुक्त संस्थाने आणि उत्तर आफ्रिकन देशामध्ये कोणत्या प्रकारच्या सीमा प्रामुख्याने आहेत ? (A) परवर्ती सीमा (B) भूमितीय सीमा (C) पूर्ववर्ती सीमा (D) मानवनिर्मित सीमा 65. राज्य हे एक सजीव आहे या दृष्टिकोनातून अभ्यासासाठी डार्विनच्या उत्क्रांती सिद्धांताचा आधार कोणी घेतला ? (A) ब्लाश (B) हेटनर (C) मॅकींडर (D) रॅटझल 66. तह-सीमा रेषा कोणत्या सीमा प्रकाराशी संबंधित आहे ? (A) पूर्ववर्ती सीमा (B) परवर्ती सीमा (C) अध्यारोपित सीमा (D) अवशेषी सीमा

67. The Schaefer-Hartshorne debate of the 1950s brought about a distinctive shift in emphasis from

- (A) Areal integrations to spatial integration
- (B) Physical geography to human geography
- (C) Neo-determinism to possibilism
- (D) Humanism to radicalism

68. Which of the following is mainly concerned with description and literal reconstruction with a view to revealing the self-evident meaning of the environment to the decision-makers ?

- (A) Behavioural Geography
- (B) Humanistic Geography
- (C) Structuralism
- (D) Postivism

67. 1950 च्या शेफर व हार्टशॉर्न यांच्यातील वादविवादातून वैचारिक द्वंद्वातून भूगोलाच्या अभ्यास पद्धतीतील भर हा या विशिष्ट पद्धतीने बदलला.

- (A) क्षेत्रीय एकीकरण ते अवकाशिक एकीकरण
- (B) प्राकृतिक भूगोल ते मानवी भूगोल
- (C) नवनिश्चयतावाद ते संभवतावाद
- (D) मानवतावाद ते आमूलाग्र परिवर्तनवाद

68. खालीलपैकी कोणता पर्याय वर्णन आणि शाब्दिक पुनर्रचनेशी संबंधित असून जो निर्णयकर्त्यास पर्यावरणाचा स्वयंस्पष्ट अर्थ प्रकट करेल ?

- (A) वर्तनात्मक भूगोल
- (B) मानवतावादी भूगोल
- (C) संरचनावाद
- (D) प्रत्यक्षवाद

69. Match the name of the geographers (List-I) with the terms (List-II) selecting the *correct* answer from the given codes :

List I

- (a) Eratosthenes
- (b) Carl Sauer
- (c) George Gerland
- (d) Schaefer

List II

- (i) Normative approach
- (ii) Geography as Geophysics
- (iii) Earths Circumference
- (iv) The Morphology of Landcape

Codes :

- (a) (b) (c) (d)
 - (A) (iii) (iv) (ii) (i)
 - (B) (iv) (ii) (i) (iii)
 - (C) (i) (ii) (iii) (iv)
 - (D) (iii) (ii) (iv) (i)
70. Which civilization made significant contributions to geography through their advancements in cartography, navigation and astronomy ?
- (A) Indian
 - (B) Roman
 - (C) Arab
 - (D) Chinese

69. (यादी-I) भूगोलतज्ञांची नावे यांची (यादी-II) वापरलेल्या संज्ञाशी जोडी जुळवून खालील संकेतांकातून अचूक उत्तर पर्याय निवडा :

यादी I

- (a) इराटोस्थेनिस
- (b) कार्ल सॉयर
- (c) जॉर्ज गेरलँण्ड
- (d) शेफर

यादी II

- (i) मानकी उपागम
- (ii) भूभौतिकी म्हणजेच भूगोल
- (iii) पृथ्वीचा परिघ
- (iv) भूदृश्याची रूपिकी

संकेतांक :

- (a) (b) (c) (d)
 - (A) (iii) (iv) (ii) (i)
 - (B) (iv) (ii) (i) (iii)
 - (C) (i) (ii) (iii) (iv)
 - (D) (iii) (ii) (iv) (i)
70. कोणत्या संस्कृतीने भूगोलामध्ये आधुनिक नकाशाशास्त्र, नौकानयन व खगोलशास्त्राच्या माध्यमातून महत्त्वपूर्ण योगदान दिले ?
- (A) भारतीय
 - (B) रोमन
 - (C) अरब
 - (D) चिनी

71. **Assertion (A) :** The impact of Darwinian theory on geographical thought led to a paradigm shift by emphasizing on the evolution of landscapes.

Reason (R) : Darwinian theory introduced the concept of neo-determinism.

Which of the following is *correct* ?

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
- (B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
- (C) (A) is true but (R) is false
- (D) (A) is false but (R) is true

71. **विधान (A) :** भौगोलिक विचारधारेवर डार्विन यांच्या सिद्धांताचा प्रभाव पडला जो भूदृश्यांच्या उत्क्रांतीवर भर देणाऱ्या बृहत प्रतिमानात बदल घडविण्यास कारणीभूत ठरला.

कारण (R) : डार्विनच्या सिद्धांताने नव-निश्चयतावादाच्या संकल्पनेची ओळख करून दिली.

खालीलपैकी कोणता संकेत अचूक आहे ?

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) व (R) बरोबर आहेत व (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण आहे
- (B) दोन्ही (A) व (R) बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
- (C) (A) हे बरोबर आहे परंतु (R) हे चूक आहे
- (D) (A) हे चूक आहे परंतु (R) हे बरोबर आहे

72. **Assertion (A) :** Blache was opposed to the concept of dichotomy between natural and cultural aspects of geography.

Reason (R) : Blache was drawn to Ratzel's concern with geographical distribution of Man, and the role of migration (and inherited traits) in mans adjustment to nature.

Codes :

- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
- (B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
- (C) (A) is false but (R) is true
- (D) (A) is true but (R) is false
73. The behavioural perspective in geography often draws insights from
- (A) Economic theories
- (B) Political theories
- (C) Environmental theories
- (D) Psychological theories

72. **विधान (A) :** ब्लाश यांनी भूगोलातील प्राकृतिक व सांस्कृतिक द्वैतवादास विरोध केला.

कारण (R) : रॅट्झेल यांच्या मानवाच्या भौगोलिक वितरणाशी व निसर्गाशी मानवाच्या समायोजनातील स्थलांतराची भूमिका (आणि वारश्याने मिळालेली वैशिष्ट्ये) यांच्याकडे ब्लाशचे लक्ष वेधले गेले.

संकेतांक :

- (A) दोन्ही (A) व (R) बरोबर आहेत व (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण आहे
- (B) दोन्ही (A) व (R) बरोबर आहेत परंतु (R) हे (A) चे अचूक स्पष्टीकरण नाही
- (C) (A) हे चूक आहे पण (R) हे बरोबर आहे
- (D) (A) हे बरोबर आहे पण (R) हे चूक आहे
73. भूगोलातील वर्तनात्मक दृष्टिकोन अनेकदा कडे लक्ष वेधून घेतो.
- (A) आर्थिक सिद्धांत
- (B) राजकीय सिद्धांत
- (C) पर्यावरणीय सिद्धांत
- (D) मानसशास्त्रीय सिद्धांत

74. Dualism between physical and human is related to the distinction between
(A) Natural and cultural landscape
(B) Environmental and economic factors
(C) Landforms and Climate
(D) Absolute and Relative location
75. Which geographical perspective emphasizes the objective study of observable facts and seeks to discover universal laws governing spatial patterns ?
(A) Humanism
(B) Positivism
(C) Structuralism
(D) Behaviouralism
76. Major contributions of Alexander Van Humboldt was in which field ?
(A) Environmental Determinism
(B) Earth Science
(C) Life Science
(D) Cartography
77. The alternative hypothesis is also known as the hypothesis.
(A) Null
(B) Research
(C) Elective
(D) Optional
74. प्राकृतिक व मानवी भूगोल द्वैतवाद हा मधील भेदाशी निगडित आहे.
(A) नैसर्गिक व सांस्कृतिक भूदृश्य
(B) पर्यावरणीय व आर्थिक घटक
(C) भूस्वरूपे व हवामान
(D) निरपेक्ष व सापेक्ष स्थान
75. कोणता भौगोलिक दृष्टिकोन निरीक्षण करण्यायोग्य तथ्यांच्या वस्तुनिष्ठ अभ्यासावर भर देतो व अभिक्षेत्रीय आकृतिबंधावर नियंत्रण ठेवू शकणाऱ्या सार्वत्रिक नियमांचा वेध घेतो ?
(A) मानवतावाद
(B) प्रत्यक्षवाद
(C) संरचनावाद
(D) वर्तनवाद
76. अलेक्झांडर वॉन हम्बोल्ट यांचे कोणत्या क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण योगदान आहे ?
(A) पर्यावरणीय निश्चयतावाद
(B) भू-विज्ञान
(C) जीव-विज्ञान
(D) नकाशाशास्त्र
77. पर्यायी गृहीतकालाच गृहीतक असेही म्हणतात.
(A) शून्यवत
(B) संशोधन
(C) निवडलेला
(D) पर्यायी

78. Which of the following statements are not true ?
- (A) Mean > Median > Mode implies a positively skewed distribution
- (B) Mean < Median < Mode implies a negatively skewed distribution
- (C) Mode > Median > Mean implies a positively skewed distribution
- (D) Mean = Median = Mode implies a positively skewed distribution
79. The RADAR, LIDAR and SONAR are examples of
- (A) Passive Remote Sensing Sensors
- (B) Active Remote Sensing Sensors
- (C) Polar Satellite Launch Vehicle
- (D) Geostationary Satellite Launch Vehicle
80. The dimension and number of specific wavelength intervals in the electromagnetic spectrum to which a sensor is sensitive are known as the resolution.
- (A) Spectral
- (B) Spatial
- (C) Temporal
- (D) Radiometric
78. खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- (A) सरासरी > मध्यगा > बहुलक हे धनात्मक विषमतल वितरण सूचित करते
- (B) सरासरी < मध्यगा < बहुलक हे ऋणात्मक विषमतल वितरण सूचित करते
- (C) बहुलक > मध्यगा > सरासरी हे धनात्मक विषमतल वितरण सूचित करते
- (D) सरासरी = मध्यगा = बहुलक हे धनात्मक विषमतल वितरण सूचित करते
79. रडार, लिडार आणि सोनार हे ची उदाहरणे आहेत.
- (A) असक्रिय सदूर संवेदन संवेदक
- (B) सक्रिय सदूर संवेदन संवेदक
- (C) ध्रुवीय उपग्रह प्रक्षेपक वाहन
- (D) भूस्थिर उपग्रह प्रक्षेपक वाहन
80. विद्युतचुंबकीय वर्णक्रमाधील विशिष्ट तरंगलांबी मध्यानंतराची परिमाणे आणि संख्या ज्यामध्ये संवेदक संवेदनशील असतात त्याला वियोजन असे म्हणतात.
- (A) वर्णपटलीय
- (B) अभिक्षेत्रीय
- (C) कलिक (तात्पुरता)
- (D) रेडिओमेट्रीक

81. Satellite images are geometrically distorted because of
- (1) Change in altitude
 - (2) Change in attitude
 - (3) Change in sensor ability
 - (4) Malfunctioning of sensor
- (A) (1) and (2)
(B) (2) and (3)
(C) (3) and (4)
(D) (1) and (4)
82. Which one of the following is the 'Areal' aspect of the basin as per the Morphometric analysis ?
- (1) Drainage density
 - (2) Bifurcation ratio
 - (3) Stream frequency
 - (4) Circularity ratio
- (A) (1) only
(B) (2), (3) and (4)
(C) (1) and (3) only
(D) (1), (3) and (4)
83. Altimetric frequency analysis is mainly carried out to understand
- (A) Erosional surfaces
 - (B) Levelling
 - (C) Depositional surfaces
 - (D) Area at particular altitude
81. उपग्रह प्रतिमामधे मुळे भौमितिक विकृती येते.
- (1) उंचीतील बदल
 - (2) स्थितीतील बदल
 - (3) संवेदकाच्या क्षमतेतील बदल
 - (4) संवेदकाचे अयोग्यरित्या काम करणे
- (A) (1) आणि (2)
(B) (2) आणि (3)
(C) (3) आणि (4)
(D) (1) आणि (4)
82. खालीलपैकी रूपमिती विश्लेषणानुसार कोणता नदी खोरे क्षेत्रीय घटक आहे ?
- (1) जलनिस्सारण घनता
 - (2) द्विशाखन गुणोत्तर
 - (3) प्रवाह वारंवारता
 - (4) वर्तुळाकार गुणोत्तर
- (A) (1) फक्त
(B) (2), (3) आणि (4)
(C) (1) आणि (3) फक्त
(D) (1), (3) आणि (4)
83. उच्चतामितीय वारंवारता विश्लेषण हे मुख्यतः समजून घेण्यासाठी केले जाते.
- (A) अपक्षरण पृष्ठ
 - (B) समतलन
 - (C) निक्षेपण पृष्ठ
 - (D) विशिष्ट उंचीवरील क्षेत्र

84. Match List-I with List-II and select the *correct* answer from the codes given below :

List I

(Climatic Characteristics)

- (a) Keen
(b) Raw
(c) Muggy
(d) Scorching

List II

(Position in Climograph)

- (1) Top left
(2) Top right
(3) Bottom right
(4) Bottom left

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (4)	(3)	(2)	(1)
(C) (3)	(1)	(2)	(4)
(D) (4)	(3)	(1)	(2)

85. Which of the following is/are most suitable diagram for representing the age-sex structure of population ?
- (1) Pie diagram
(2) Pyramid diagram
(3) Dot method
(4) Triangular graph
- (A) Only (1)
(B) (1) and (2) only
(C) Only (2)
(D) (1), (2) and (3)

84. यादी-I व यादी-II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I

(हवामानीय लक्षणो)

- (a) केन
(b) रॉ
(c) मगी
(d) स्कॉरचींग

यादी II

(हवामान आलेखातील स्थान)

- (1) वर डावीकडे
(2) वर उजवीकडे
(3) खाली उजवीकडे
(4) खाली डावीकडे

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (4)	(3)	(2)	(1)
(C) (3)	(1)	(2)	(4)
(D) (4)	(3)	(1)	(2)

85. लोकसंख्येची वय-लिंगभेद रचना दर्शविण्यासाठी खालीलपैकी कोणकोणत्या आकृती/त्या सर्वात जास्त अनुकूल आहेत ?
- (1) विभाजित वर्तुळ आकृती
(2) पिरॅमिड आकृती
(3) टिंब नकाशा
(4) त्रिकोणी आलेख
- (A) फक्त (1)
(B) (1) आणि (2) फक्त
(C) फक्त (2)
(D) (1), (2) आणि (3)

86. Polar flattening is determined by using
 (1) Equatorial radius
 (2) Polar radius
 (3) Polar axis
 (A) Only (1)
 (B) Only (2)
 (C) Only (1) and (2)
 (D) Only (2) and (3)
87. Which one of the following is an equal area projection ?
 (A) Cylindrical projection
 (B) Conical projection
 (C) Bonne's projection
 (D) Mercators projection
88. If a map is drawn on the R. F. = 1 : 50,000 but when the same map is redrawn on R.F. = 1 : 2,50,000. The status of redrawn new map is :
 (A) Reduced by 5 times
 (B) Reduced by 2.5 times
 (C) Enlarged by 5 times
 (D) Enlarged by 2.5 times
89. Arrange the following in chronological order from oldest to recent with reference to their formation :
 (1) Aravali Mountain
 (2) Deccan Trap
 (3) Shillong shelf
 (4) Eastern Ghat
Option :
 (A) (2) (3) (1) (4)
 (B) (1) (2) (3) (4)
 (C) (1) (4) (3) (2)
 (D) (3) (1) (2) (4)
86. ध्रुवीय सपाटीकरणाचे निर्धारण हे वापरून केले जाते.
 (1) विषुववृत्तीय त्रिज्या
 (2) ध्रुवीय त्रिज्या
 (3) ध्रुवीय अक्ष
 (A) फक्त (1)
 (B) फक्त (2)
 (C) फक्त (1) व (2)
 (D) फक्त (2) व (3)
87. खालीलपैकी कोणते समक्षेत्र प्रक्षेपण आहे ?
 (A) दंडगोल प्रक्षेपण
 (B) शंकू प्रक्षेपण
 (C) बोन्सचे प्रक्षेपण
 (D) मरकेटरचे प्रक्षेपण
88. जर नकाशा आर.एफ. = 1 : 50,000 काढलेला असेल परंतु तोच नकाशा जर आर.एफ. = 1 : 2,50,000 वर पुन्हा काढला असेल. तर नव्याने काढलेल्या नकाशाची स्थिती ही असेल :
 (A) 5 पट कमी होईल
 (B) 2.5 पट कमी होईल
 (C) 5 पट जास्त वाढेल
 (D) 2.5 पट जास्त वाढेल
89. खालील पर्यायांची त्यांच्या निर्मिती संदर्भात पुरातन ते अलीकडील कालावधी असे कालानुक्रमे मांडणी करा :
 (1) अरवली पर्वत
 (2) डेक्कन ट्रॅप
 (3) शिलाँगचे पठार
 (4) पूर्व घाट
पर्याय :
 (A) (2) (3) (1) (4)
 (B) (1) (2) (3) (4)
 (C) (1) (4) (3) (2)
 (D) (3) (1) (2) (4)

90. Which one of the following is not a part of the Aryan rock system ?
- (A) The Dharwar system
(B) The Gondwana system
(C) The Jurassic system
(D) The Cretaceous system
91. Match the terms List-I with their location in List-II selecting the *correct* answer from the given codes :

List I**(Major Tiger Reserves)**

- (a) Sariska
(b) Periyar
(c) Namdhapa
(d) Bori

List II

- (1) Kerala
(2) Arunachal Pradesh
(3) Madhya Pradesh
(4) Rajasthan

Codes :

- (a) (b) (c) (d)
(A) (4) (3) (2) (1)
(B) (4) (1) (2) (3)
(C) (1) (3) (2) (4)
(D) (3) (2) (1) (4)

90. खालीलपैकी कोणता आर्यन खडक प्रणालीचा भाग नाही ?
- (A) धारवाड खडक प्रणाली
(B) गोंडवाना खडक प्रणाली
(C) ज्यूरॉसिक खडक प्रणाली
(D) क्रिटेशियस खडक प्रणाली
91. यादी-I व यादी-II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I**(प्रमुख व्याघ्र प्रकल्प)**

- (a) सरिस्का
(b) पेरियार
(c) नामधपा
(d) बोरी

यादी II

- (1) केरळ
(2) अरुणाचलप्रदेश
(3) मध्यप्रदेश
(4) राजस्थान

संकेतांक :

- (a) (b) (c) (d)
(A) (4) (3) (2) (1)
(B) (4) (1) (2) (3)
(C) (1) (3) (2) (4)
(D) (3) (2) (1) (4)

92. Which of the following state is not a part of CBIC—(Chennai-Bengaluru Industrial Corridor) ?
- (A) Kerala
(B) Karnataka
(C) Andhra Pradesh
(D) Tamil Nadu
93. Which of the following is not an example of antecedent river ?
- (A) Kosi
(B) Satluj
(C) Brahmaputra
(D) Tapi
94. **Assertion (A) :** Indian offshore and deep sea fish catch is very poor.
Reason (R) : Indian coast does not have many gulfs, bays, estuaries and backwaters.
Codes :
- (A) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
(B) Both (A) and (R) are true but (R) is not the correct explanation of (A)
(C) (A) is true but (R) is false
(D) (A) is false but (R) is true
92. खालीलपैकी कोणते राज्य हे CBIC (चेन्नई-बेंगलूरू औद्योगिक छन्नक्षेत्र) चा भाग नाही ?
- (A) केरळ
(B) कर्नाटक
(C) आंध्रप्रदेश
(D) तामिळनाडू
93. खालीलपैकी कोणती नदी पूर्ववर्ती प्रकारची नाही ?
- (A) कोसी
(B) सतलज
(C) ब्रह्मपुत्रा
(D) तापी
94. **विधान (A) :** भारतातील अपतट आणि खोल समुद्रात मासे पकडण्याचे प्रमाण फारच कमी आहे.
कारण (R) : भारतीय किनाऱ्यावर आखाते, उपसागर, खाडी आणि पश्चिमी मोठ्या प्रमाणात नाहीत
संकेतांक :
- (A) दोन्ही (A) व (R) अचूक असून (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण होय
(B) दोन्ही (A) व (R) अचूक आहेत परंतु (R) हे (A) चे योग्य स्पष्टीकरण नाही
(C) (A) अचूक आहे परंतु (R) हे चूक आहे
(D) (A) चूक आहे परंतु (R) हे अचूक आहे

95. A tripartite memorandum of understanding (MOU) for Ken-Betwa link project was signed between which states and ministry of water resources ?
- (A) Uttar Pradesh and Madhya Pradesh
(B) Madhya Pradesh and Chhatisgarh
(C) Madhya Pradesh and Rajasthan
(D) Madhya Pradesh and Jharkhand
96. 'Kalahandi' in Odisha is best known for which of the following mineral production ?
- (A) Mica
(B) Bauxite
(C) Copper
(D) Uranium
97. River 'Luni' originates from which of the following location ?
- (A) Pushkar Valley
(B) Gurushikhar Hills
(C) Banaskantha Valley
(D) Jarga Hills
95. खालीलपैकी कोणती राज्ये आणि जलसंपत्ती मंत्रालयाच्या दरम्यान केन-बेटवा जोडणी प्रकल्पासाठी त्रिपक्षीय सामंजस्य करार केलेला आहे ?
- (A) उत्तरप्रदेश आणि मध्यप्रदेश
(B) मध्यप्रदेश आणि छत्तीसगड
(C) मध्यप्रदेश आणि राजस्थान
(D) मध्यप्रदेश आणि झारखंड
96. ओडिशातील कालाहांडी खालीलपैकी कोणत्या खनिज उत्पादनासाठी प्रसिद्ध आहे ?
- (A) अभ्रक
(B) बॉक्साईट
(C) तांबे
(D) युरेनियम
97. खालीलपैकी कोणत्या ठिकाणावरून 'लुनी' नदी उगम पावते ?
- (A) पुष्कर खोरे
(B) गुरुशिखर टेकड्या
(C) बनावकांठा खोरे
(D) जारगा टेकड्या

98. Which one of the following statement is incorrect about Indian foreign trade ?
- (A) The largest volume of exports is to USA
- (B) The largest volume of imports is from Saudi Arabia
- (C) India's trade deficit is maximum with China
- (D) Engineering goods are the leading export commodity in terms of value
99. Which of the following statement is not true for Narmada river ?
- (A) Narmada river basin is spread over Madhya Pradesh and Gujarat
- (B) The tributaries of Narmada are short and join the mainstream at almost right angle
- (C) Narmada rises in Amarkantak hills and flow eastward
- (D) Narmada flows through deep gorge near Jabalpur
98. भारताच्या विदेशी व्यापार संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान अयोग्य आहे ?
- (A) यु.एस.ए. ला मोठ्या प्रमाणावर निर्यात होते
- (B) सौदी अरेबियातून मोठ्या प्रमाणावर आयात होते
- (C) चीनबरोबर भारताची व्यापारतूट सर्वाधिक आहे
- (D) अभियांत्रिकी साधने ही मूल्यांच्या स्वरूपात सर्वाधिक निर्यात करणारी वस्तु आहे
99. खालीलपैकी कोणते विधान नर्मदा नदी संदर्भात अयोग्य आहे ?
- (A) नर्मदा नदीचे खोरे मध्यप्रदेश व गुजरात येथे विस्तारले आहे
- (B) नर्मदा नदीच्या उपनद्या कमी अंतराच्या आहेत व त्या मुख्य नदीस काटकोनात मिळतात
- (C) नर्मदा नदी अमरकंटक येथे उगम पावते व पूर्वेकडे वाहते
- (D) नर्मदा नदी जबळपूर जवळ खोल घळईतून (खिंडीतून) वाहते

JUN - 36225/II—A

100. Match List-I and List-II and select the *correct* answer from the codes given below :

List I

(Mountain Pass)

- (a) Banihal
- (b) Baralacha
- (c) Lipulekh
- (d) Bomdila

List II

(Connecting Places/Region)

- (1) Manali and Leh
- (2) Arunachal Pradesh and Tibet
- (3) Jammu and Srinagar
- (4) Uttarakhand and Tibet

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (3)	(1)	(4)	(2)
(C) (1)	(4)	(3)	(2)
(D) (3)	(2)	(4)	(1)

100. यादी-I व यादी-II यांच्या जोड्या जुळवून खालील संकेतांकातून योग्य पर्याय निवडा :

यादी I

(खिंड)

- (a) बनिहाल
- (b) बारालाचा
- (c) लिपुलेख
- (d) बॉमडिला

यादी II

(जोडणारी ठिकाणे/प्रदेश)

- (1) मनाली व लेह
- (2) अरुणाचलप्रदेश व तिबेट
- (3) जम्मू व श्रीनगर
- (4) उत्तराखंड व तिबेट

संकेतांक :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (2)	(1)	(4)	(3)
(B) (3)	(1)	(4)	(2)
(C) (1)	(4)	(3)	(2)
(D) (3)	(2)	(4)	(1)

JUN - 36225/II—A

ROUGH WORK

